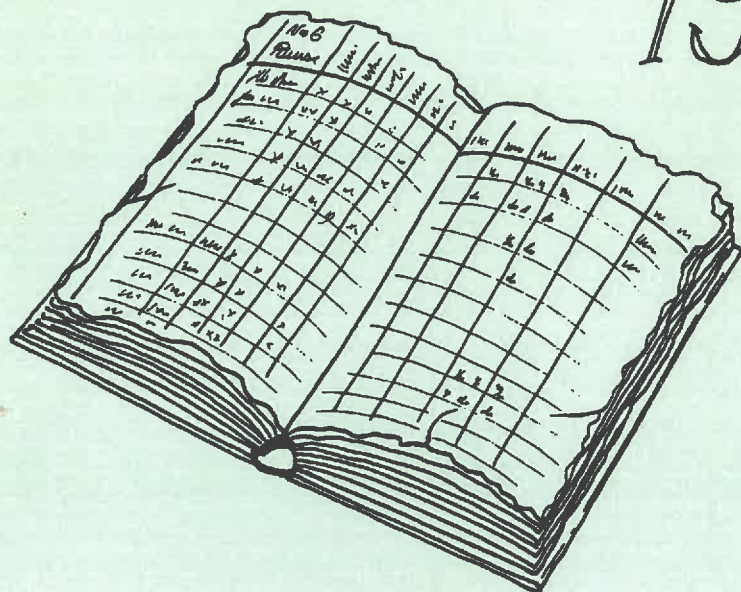
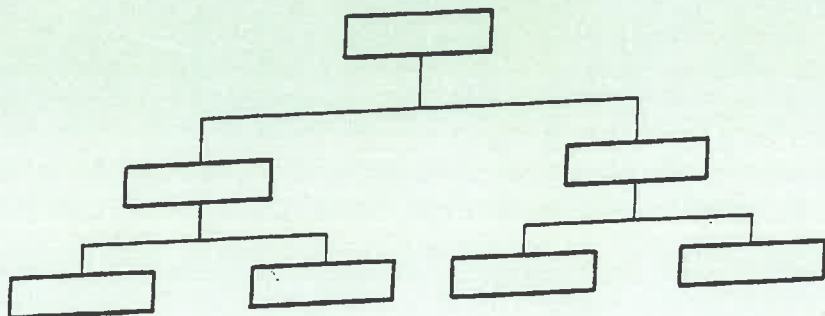

ORPANA

1985 I

10111001101110111101

Päiviö Muhonen:
Amerikkaa kiertä-
mässä

Terttu Honkala:
Sukua voi tutkia
sanomalehdistäkin

Liisa Ristonen:
Suomen Sodan "Lotta
Svärdin muisteluksi:
Suomen Kaartista

Eila Vihtiälä:
Tavallinenkin
sukututkija voi
tehdä johtopäätök-
siä nimistön perus-
teella

O R P A N A

Tampereen Seudun Sukututkimusseura r.y:n tiedotuslehti
(ISSN 0359-128^x)

N:o 1 1985

- Toimittaja: Pasi Kuusiluoma
Kitkijänkuja 5, 33700 Tampere
puh. 177942
- Puhtaaksikirjoitus: Airi Salminen
Lylytie 16, 33800 Tampere
puh. 31465
- Myynti ja tilaukset: Milja Piepponen
Aleksanterinkatu 35 B 5, 33100 Tampere
puh. 32768
- Kansilehti: Kalevi Mäki-Kihniä
- Paino ja nidonta: Kopiopaino Ky.
Rautatienkatu 12, 33100 Tampere
puh. 31316

Seuraavaan Orpanan numeroon tarkoitettu materiaali on oltava toimittajalla viimeistään seuran kokouksessa 9.4.1985 tai postitse 15.4.1985 mennessä.

Orpanaa voidaan toimittaa tilaajille myös postitse, jolloin hintaan lisätään postimaksu. Maksu suoritetaan mukana seuraavalla tilillepanokortilla. On mahdollista myös etukäteen tilata koko lehden vuosikerta. Tilaukset osoitetaan Milja Piepposelle. Häneltä voi tiedustella myös Orpanan ja seuran vuosikirjojen vanhoja numeroita, joita kaikkia on toistaiseksi saatavissa.

TAMPEREEN SEUDUN SUKUTUTKIMUSSEURA R.Y.

Puheenjohtaja: Meri Tila
Rimminkatu 25 B 4, 33250 Tampere
puh. 23124

Varapuheenjohtaja: Jorma Räsänen
Rongankatu 13 A 5, 33100 Tampere
puh. 29824

Sihteeri: Leila Mäkinen
Lemminkäisenkatu 6 A 17, 33540 Tampere
puh. kotiin klo 17 jälkeen 554339
työhön klo 12-13 ti ja ke (Peltolam-
min neuvola) 650161 ja
klo 12-13 ma, to ja pe (Multisillan
koulu) 671226

Rahastonhoitaja: Rakel Kivimaa
Sammonkatu 28 K 105, 33540 Tampere
puh. kotiin 611244
työhön 19611/6812

Hallituksen muut
jäsenet: Osmo Merikoski
Teivaalantie 76 A, 33400 Tampere
puh. 461554

Orvo Lipponen
Tuomiokirkonkatu 25 B 39, 33100 Tampere
puh. 20768

Edellisten kokousten ohjelmasta

Vuoden 1984 viimeisessä kokouksessa 4.12. kertoi lehtori V.O. Veilahti Tampereelle jokin aika sitten perustetun Työväen historian ja perinnetutkimuksen seuran toiminnasta. Hän oli toiminut paljolti tuon seuran syntyyn vaikuttavana tekijänä. -- Vuoden 1985 ensimmäisessä kokouksessa 15.1. esitelmöi FM Esko Sarasmo aiheesta Hämeen asutuksen varhaisia vaiheita. Eräs seuran jäsen ilmoitti löytäneensä kivikirveen, ja FM Sarasmo lupautui tutkimaan, onko kyseessä todellakin oikea kivikirves. Kokouksen alussa Jorma Räsänen ilmoitti lähettäneensä rouva Kirsti Orispäälle kopion kasetista, johon oli äänitetty FM Jussi Rainion esitelmä "Lauri Orispää ja

vepsäläiset". Rouva Orispää toivotti kaikille TSS:n jäsenille hyvää sukututkimusvuotta. -- Seuran kokouksessa 29.1.1985 Jorma Räsänen kertoi saksalaisista sukututkimuslähteistä. Esitelmän jälkeen Jorma Räsänen vastasi muutamaa kirjallisesti esitettyyn sukututkimusongelmaan. Nämä kysymykset ja vastaukset löytyvät tästä Orpanasta edempänä. Kokouksen päätteeksi seuran uudet jäsenet sekä myös muutamat vanhemmatkin esittelivät itsensä ja kertoivat sukututkimustensa kohteista.

Tulevien kokousten ohjelmasta

12.12.1985 pidetään seuran vuosikokous, jossa käsitellään vuosikertomus, tilit ja tilintarkastajien lausunto, tilinpäätöksen vahvistaminen sekä tili- ja vastuuvapauden myöntäminen. Samassa kokouksessa Osmo Merikoski kertoo kokemuksiaan sukututkimuksesta eri arkistoissa. 12.3.1985 dosentti Raimo Ranta esitelmöi aiheesta Maaseudun käsityöläiset 1600-1700 luvuilla. 9.4.1985 FM Jussi Rainio jatkaa edellisen esitelmänsä aihepiirissä ja antaa lisätietoja vepsäläisistä. 23.4.1985 Vesa Leppänen kertoo setänsä, kuvanveistäjä Lauri Leppäsen kodista ja lapsuudesta. Tässä kokouksessa käsitellään taas jäsenten sukututkimusongelmia, joita toivotaan kirjallisina ja jotka pyydetään antamaan seuran toimihenkilöille. Orpana n:o 2/85 ilmestyy tässä kokouksessa.

Hallituksen kokous

Seuran hallitus kokoontui vuonna 1985 ensimmäisen kerran 5.2. Kokous totesi seuran jäsenmäärän, joka on 169. Muita kokouksen aiheita olivat edellisen toimintakauden vuosikertomuksen ja tilien käsittely sekä kevätretken suunnittelu. Hallitus päätti, että seura tulee julkaisemaan oman sukututkijaluettelon. Asiasta tiedotetaan tarkemmin seuran kokouksissa ja seuraavissa Orpanan numeroissa. Lisäksi hallitus päätti järjestää sukutaulunäyttelyn kevätkauden viimeisessä kokouksessa. Sitä varten tulisi jäsenten antaa käytössään olevia sukutauluja Orpanan toimittajalle viimeistään 9.4.1985 pidettävässä kokouksessa. Sukututkimuspäivänä 1986 tullaan järjestämään samanlainen sukutaulunäyttely laajemmassa mitassa. Seura lähettää Tampereen kaupunginkirjastolle kirjelmän, jossa toivotaan kirjaston hankkivan kaksoiskappaleita sellaisista mikrofilmeistä, jotka ovat eniten kaukolainassa. Tällaisia seurakuntia ovat lähinnä Ruovesi, Ikaalinen, Pirkkala, Vesilahti ja Kangasala.

o o o

TV 2:n esittämä sukututkimusta käsitellyt sarja on saanut TSS:n jäsenten keskuudessa yleensä jokseenkin myönteisen vastaanoton. Sitä vain on kummasteltu ja pahoiteltukin, että seuran kokousta käsitellyt pätkä jäi niin kovin lyhyeksi. Hädin tuskin pystyivät jäsenet kukin itsensä filmissä paikallistamaan. Mutta paransivat-han sarjan tamperelaisedustusta Eila Vihtiälän ja Osmo Merikosken haastattelut. Ensin mainittu oli kaiken lisäksi ylittänyt Aamulehden "uutiskynnyksen" kun hänet mainittiin sarjaa käsittelevässä artikkelissa.

Kaiken kaikkiaan tuo TV-sarja oli melko kevyttä sukututkimusasiaa, joka ei alan harrastajille paljoakaan antanut, mutta sitä kai ei kukaan todella odottanutkaan. Se oli sellainen kolmiosainen mainospala sukututkimuksen puolesta, joka aiheuttaa taas tungosta opistojen sukututkimuspiireissä ja uusia tilauksia ammattitutkijoille. Mutta mukavaa katseltavaa tämä sukututkimussarja oli.

P.K.

Katso sukuhun, kun naimaan menet.

Lehtimäki

Suku tulloo, toinen m'nnöö, mua pysyy kohallaan.

Valtimo

Jäsenten sukututkimusongelmien
selvittelyä

Seuran kokouksessa 29.1.1985 Jorma Räsänen vastasi seuraaviin kirjallisesti esitettyihin sukututkimusongelmiin:

1. Kysymys: Isoisäni kävi neljä kertaa USA:ssa ja Kanadassa, joka kerta eri paikassa. Yksi matkasta suuntautui Vancouveriin, sieltä on jopa valokuviakin. USA:n matkojen päämäärää en tiedä, mutta kiinnostaisi kovasti, koska yhdellä matkalla nuorempi veli oli mukana. Veli kuoli ja haudattiin sinne. Minkä järjestön puoleen pitää kääntyä, jos ei tiedä mihin osavaltioon matka suuntautui? Televisio-ohjelmassa haastateltiin erään laitoksen tai seuran puheenjohtajaa, joka mainitsi SHO - FÅA:n matkustajaluetteloita maastamuuttajista keskusteltaessa. Mikä seura?

Vastaus: Tv-ohjelmassa haastateltu henkilö oli Turussa toimivan Siirtolaisuusinstituutin johtaja tri Olavi Koivukangas, puh. 921-17536. Hän on perehtynyt erityisesti Suomesta Australiaan suuntautuneeseen siirtolaisuuteen. Sirkka Karskelan "Sukututkijan tietokirja" esittelee monenlaisia mahdollisuuksia siirtolaisten jäljittämiseen. Kanadaa koskevassa jäljittämisessä kannattaa kääntyä Dr. Mauri Jalavan puoleen osoitteeseen
1001-470 Cambridge Street
South Ottava, Ontario, CANADA.

2. Kysymys: Kruunu lähetti v. 1745 Vöyrille kolme salpietarinkeittäjää. Yksi heistä, Sune Hansson, tuli Israelsin taloon vävyksi. Vöyrin muuttaneiden luettelo alkaa v. 1746 ja rippikirja kertoo syntymäajaksi 1/12 1726. Vöyrin pitäjänhistoria tietää, että Sune tuli "från Allbo Härad i Småland". Vadstenan maakunta-arkisto kävi ystävällisesti läpi Allbon 17 pitäjää. Ainoa sopiva Sune oli syntynyt 13/1 1726. Uskallanko olettaa, että on kyse samasta henkilöstä? 1/12 = 12/1 ynnä pieni kirjoitus- tai muistivirhe jossakin matkan varrella.

Vastaus: Kyllä voi olettaa. Asianhan voi tarkistaa siten, että seuraa tuota Allbon Sunea eli muuttaako hän Suomeen.

3. Kysymys: Millä tavalla Nimitoimistoa voi käyttää hyväkseen? Vastaavatko kirjallisiin kysymyksiin vai pitääkö itse käydä tutkimassa? Minua ei kiinnosta esim. missä muissa pitäjissä jokin nimi esiintyy vaan lähinnä sukunimen tai paikannimen alkuperä ja merkitys.

Vastaus: Orpanassa numero 3/84 on lyhyt esittely Nimitoimistosta, joka on osa laajempaa Kotimaisten kielten tutkimuslaitosta. Nimitoimistolta voi pyytää esitteen vaikka puhelimitse numerosta 90-629437.

4. Kysymys: Äänestettiinkö pitäjänkokouksissa pääluvun vaiko manttaalin mukaan?

Vastaus: Uusi Tietosanakirja - Valtiollisessa elämässä manttaalilla oli v:n 1905 äänioikeusuudistukseen asti merkityksensä vaalikelpoisuutta talonpoikaissäätyn määrättäessä ja saman vaalin äänioikeusperusteena sekä perusteena äänimäärää kuntakokouksessa määrättäessä. Pitäjänkokouksissa äänioikeutettuja olivat manttaaliin pannun maan ja ruukkien omistajat.

Antti Erkin Poika Konttila on tässä jo myöntämin W:ransta
Wapaksi alle kirjotetun Suostumisesta Etta hänen litviskijä
Saanut omanseu taloksi haltus:sa tulluwanse krunon
hantelukseu alta joka kirjotettiin Pidi jämeen kypästä
Sinä 10 päivänä Huhti kuussa 1852

A. KOP

Meisteri Meiksen Poika Konttila
A

Totistaa

Ercole Carlen Poika Karolus ja jämeus Prusti
K

Handwritten signature or stamp, possibly 'KOP' or similar.

Suomen Kirjasto- ja
Arkistokeskukset

Tervehdys TSS:n yhdysvaltalaiselta
jäseneltä

Hello, sukututkijaystävät Tampereella!

Toivoisin, että voisimme tavata henkilökohtaisesti, mutta sehän on mahdotonta. Olen tehnyt sukututkimusta toukokuusta 1978 alkaen. Olen puoliksi suomalainen; isäni on kokonaan suomalainen. Hänen vanhempansa muuttivat Lapualta 1902 ja 1903 tänne. Ensin tuli isoisä ja sitten isoäiti.

Koska jotkut teistä ehkä haluaisivat tietää, missäpäin Kaliforniaa minä asun, niin kerron sen. Asun Lynwoodissa, joka on Los Angelesin esikaupunki ja sijaitsee noin 16 mailia kaakkoon Los Angelesin keskustasta.

Pidän suurena kunniana kuulua sukututkimusseuraanne. En osaa kirjoittaa enkä puhua suomea, mutta minulla on täällä eräs virolainen ystävätär, joka on minua pystynyt jonkin verran auttamaan käännös-vaikeuksissani. Eräs seuranne jäsen on auttanut minua suomalaisten esivanhempieni tutkimisessa.

Isäni Wayne Jelmer Kangas (77) asuu minun ja mieheni Glenn'in luona. Isäni osaa hiukan lukea suomea ja puhuu joskus muutamia sanoja suomea. Mutta hän sanoo, että koska ei käytä suomea joka päivä, hän on unohtanut sitä paljon. Minulla on kolme aikuista lasta ja kaksi ottotytärtä sekä kymmenen lastenlasta.

Toivon parhainta menestystä sukututkimuksissa kaikille Tampereen Seudun Sukututkimusseuran jäsenille!

Pidän Amerikassa,
Elizabeth Fischgrabe
5148 Walnut
Lynwood, CA 90262
U.S.A.

(Käännös toimittajan)

Postia Orpanan toimitukselle

Seuramme jäsen Asko Katara on lähettänyt Orpanan toimitukselle seuraavan lehtiartikkelin, jonka hän uskoo kiinnostavan myös TSS:n jäseniä.

ORPANAN toimitukselle

Mielenkiinnon vuoksi ehdotan seuraavaa artikkelia sukututkijoiden luettavaksi. Artikkelin lainauksella ei liene esteitä. Tämä kirjoitus on ollut MAP kirkon kuukausijulkaisussa VALKEUS-lehdessä kirjatieoilla. Mielestäni ei ole edes elokuussa 1984, numero 8.

Kysymys:

Olen kuullut, että jotkut ihmiset ovat selvittäneet sukupuunsa aina Aadamiin saakka. Onko se mahdollista? Jos on, niin pitäisikö meidän kaikkien tutkia sukuamme Aadamiin saakka?

Vastaus:
Robert C. Gunderson,
vanhempi kuninkaallisten sukujen tutkija
kirkon sukututkimusosastolla

Yksinkertaisin vastaus kumpaankin kysymykseen on *ei*. Selitän tarkemmin. Niiden 35 vuoden aikana, jotka olen tehnyt sukututkimusta, en ole vielä nähnyt Aadamiin saakka ulottuvaa sukupuuta, joka voitaisiin todistaa oikeaksi. Olen vuosien mittaan virkani puolesta tarkastanut satoja esivanhempientauluja, enkä ole vielä löytänyt yhtäkään, jossa jokainen sukulaisuussuhde voitaisiin todistaa oikeaksi kyseiseltä ajalta peräisin olevilla asia-

mahdollista selvittää historiallisin todistein eurooppalaista sukupuuta merovingikuninkaitten ajasta (noin 450—752 jKr.) taaksepäin. Jokainen näkemäni sukupuoli, jossa on yritetty rakentaa silta tämän ajan ja Raamatun sukuuettelojen välille, näyttää perustuvan kyseenalaisiin perimätietoihin tai pahimmillaan silkkään mielikuvitukseen. Yleensä tällaisissa sukupuissa ei mainita mitään todisteita tietolähteestä, tai mainitaan lähde vain epämääräisesti.

Kysyjä tiedustelee myös, *pitäisikö* meidän selvittää sukupuumme Aadamiin saakka. Uskoisin, että kun sukututkimustyön todellinen tarkoitus ymmärretään, ymmärretään myös se, että tässä vaiheessa *ei* ole tarpeen koota sukutietojamme Aadamiin saakka. Itse asiassa sellainen yritys on varmaan vain haitaksi sukututkimuksen ja temppeilyön yleiselle tavoitteelle eli sille, että evankeliumin pelastavat toimitukset tarjotaan kaikille kuolleille.

Nykyään tehtävänäni on tarkistaa temppeilyötä varten lähetetyt tiedot niistä ihmisistä, jotka ovat eläneet ennen vuotta 1500. Arviolta 90—95 % näistä tiedoista koskee niitä, joiden osalta työ on jo aiemmin tehty. Tämä ei merkitse sitä, että ennen vuotta 1500 eläneiden ihmisten osalta temppeilyö on jo suurimmaksi osaksi tehty. Päinvastoin suuri enemmistö tuon ajan ihmisistä odottaa yhä, että heidän puolestaan tehtäisiin temppeilyö. Ongelma on se, että tutkimusmenetelmät ja lähdetiedot ovat sellaiset, että tältä ajalta tietoja etsivät jäsenet päätyvät samoille poluille, joita jo monet ovat ennen heitä kulkeneet, ja saavat samoja tuloksia. Muutamia tuhansia

---

*Herran hyväksi näkemänä aikana
me saamme tietää sukupuumme
aina Aadamiin saakka.*

---

nimiä lähetetään yhä uudelleen, samalla kun miljoonat muut pysyvät kadoksissa.

Seurauksena on, että lähes kaikki työ, joka ulotetaan vuotta 1500 edeltävälle ajalle, ja kaikki yritykset koota sukutietoja Aadamiin saakka ovat ajanhukkaa todellisen tavoitteemme kannalta. Samaan aikaan läheisemmät esivanhempamme, joista meillä henkilökohtaisesti on paljon suurempi vastuu, usein unohtuvat — vaikka monia tutkimustapoja ei ole vielä edes kokeiltu.

Suosittelisin, ettei kukaan tekisi sukututkimusta vuotta 1500 edeltävältä ajalta kysymättä ensin sukututkimusosastolta, ja silloinkin vasta sitten, kun kaikki muut mahdollisuudet myöhempien sukupolvien tutkimiseksi on käytetty. Mahdollisuudet löytää vuotta 1500 edeltävältä ajalta tietoja, jotka johtaisivat uuteen tempelityöhön, ovat käytännöllisesti katsoen olemattomat, ellei saada jotakin erityistä johdatusta.

Herran hyväksi näkemänä aikana me saamme tietää sukupuumme aina Aadamiin saakka. Ottaen huomioon aikakirjojemme tämänhetkisen tilan minusta tuntuu, että jos me yritämme selvittää sukuamme Aadamiin saakka, olemme vaarassa unohtaa Paavalin varoituksen: "... eivätkä puuttuisi taruihin ja loppumattomiin sukuluetteloihin, jotka pikemmin edistävät turhaa mietiskelyä..." (1 Tim. 1:4)

Työtä on niin paljon, että jokaisen jäsenen on tarpeen olla siinä jollakin tavalla mukana, mutta samalla meidän on myös opittava työskentelemään hyödyllisesti ja tehokkaasti. Meillä ei ole aikaa tarpeettomaan työhön, jossa tuhlaamme aikaamme ja varojamme. □

---

(142) Kuten ylläoleva artikkelikirjoitus antaa ymmärtää, on usealla MAP kirkon henkilöllä sukututkimuksen juuret edenneet vallan Aadamiin saakka. Televisiosarjasta "Suku on paras" meille tutuksi tullut Pirkko Huuskonen on kuulemma myös saanut pitkän nimijuurisarjan esiäitiinsä Eevaan. Suora nimisarja käsittäisi noin puolentoista sataa linjassa olevaa nimeä. Sarjaa ei voi kuitenkaan todistaa vedenpitäväksi. Venäläisissä lähteissä on myöskin näitä pitkiä sarjoja.

Päiviö Muhonen

Amerikkaa kiertämässä

Seuramme unelmamatkan Salt Lake Cityyn jäätyä sikseen tällä yrittämällä syksyllä -84, muutamat meistä innokkaimmista korvasivat sitä ominpäin tehdyillä sukulaisvierailuilla USA:ssa. Tällä tavoin allekirjoittanutkin toistuvien pyyntöjen hellyttämänä pakkasi kimpunsu ja kampsunsa lentokoneeseen Pirkkala - Tampere lentoasemalla ja matkusti joulun alla äidinpuolen serkkunsa perhettä tapaamaan Houstonin kaupunkiin Teksasiin.

Olen itse ollut kerran saattamassa erästä kotikylän poikaa Karstulasta Turun satamaan, josta hänen Amerikan matkansa alkoi. Tämän ähtäriläisen Kolusaran suvun jälkeläisen matka kestitkin kaikkiaan 5 vuotta. Silloin ja aikaisemminkin ne reissut olivat vaikuttavia kuin hyppy suureen ja tuntemattomaan, mutta nyttenhän se on turisille lähinnä istumista ja seikkailua suurten lentoterminaalien käytävillä.

Lensin halvinta reittiä Euroopasta ja Eurooppaan Pan American yhtiön kyydillä, joten muita suomalaisia ei tällä kertaa siellä päässä matkaa näkynyt. Suuret kansainväliset lentokentät, ennen kaikkea Frankfurt, Kennedy, Houston ja Heathrown Lontoossa kolmine terminaaleineen tekivät mahtavuudellaan ja kansainvälisine ihmis-massoineen vakuuttavan vaikutuksen. Kaikki mahdolliset ja tuntui kuin mahdottomatkin ihmistyypit ja rodut olivat kulun päällä. Intialaisten suuri osuus matkustajista hämmästytti näin pohjoismaalaista mutta paljon oli kiinalaisiakin jo Saksassa ja Amerikan puolella taas väli- ja eteläamerikkalaisia, lähinnä espanjalais-peräistä väestöä.

Itse lentokoneessa matka alkoi sitten taas tuntua kotoisemmalta. Hyvä ruoka onkin niitä harvoja artikkeleita, joilla eri lentoyhtiöt haluavat kilpailla ja tässähän suuren maan yhtiöt eivät halua olla jälkipäässä. Tarjoilu, jota höysti tarjoilevan lentoemännän taatuin tavaramerkki, tuo "välähtävä viidensadan watin hymy", ei antanut

moitteelle sijaa. Kansainvälisillä reiteillä on kiintiöperiaatteesta johtuen aina värillistäkin henkilökuntaa, erikoisesti lentoemäntiä (hostes). Ehkä matkan kaunein huipentuma oli lento New Yorkista Houstoniin yli kuutamaisen Washingtonin Teksasin koneessa.

Lentomatka päättyi sinnepäin ja vastassa olivat serkkuni perhe: Ritva ja Ilkka Noponen, Houstonin kansainvälisellä lentokentällä. Ilkka on tuollainen Suomen aivoviennin uhreja, kun maassamme ei ole seismologeille tarpeeksi töitä ja sikäläinen öljy-yhtiö taas löytää aina jotakin maasta kuulosteltavaa, Houstonhan on tunnettua öljyalueita. Rantasalmelainen kirjailija ja opettaja Alpo Noponen, 1862-1927, oli hänen isoisänsä, jonka vanhemmat henkilöt muistavat monista kansakoulun historian- ja lukukirjoistaan vuosisadan vaihteessa. Nyt taas Ilkan, tämän entisen uutteran suomalais-kansallisen kulttuurityöntekijän jälkeläisen omat lapset puhuvat murtaen suomea. Serkkuni Ritvan os. Berg, juuret osuvat melko lähelle tätä Tammelan koulua. Hänen isoisänsä alkuaan Leppävirran Simosia asui vuosisadan alussa Armonkalliolla ja tuosta poika sai muutosinnokkuudessa sukunimen Berg, siis olematta ruotsinkielistä väestöä, senpuolen isoäiti oli Lempäälän Lindel-pullakauppiassukua.

Mutta yhteinen isoisämme ja äitimme olivat jo käyneet Amerikoissa 1910-luvulla ja asuivat sen jälkeen Pyrkönmäen Mulikan kylän liepeillä. USA:ssa on pohjoisosassa kylä nimeltään Mulica Hill ja se on saanut nimensä eräästä tuon kylän siirtolaisesta, Oma maa kirjamme kertoo. Tämä isoisämme Matti Taavetinpoika Wilander kuoli melko nuorena mainarina Amerikassa 1909, tuskin hän oli käynyt tuossa kylässä.

Teksas on laaja Suomea pari kertaa laajempi valtio, joka taisteltuaan itsenäisyyden 1840-luvulla meksikkolaisista, liittyi jo 1845 Unioniin eli USA:han. Valtiolla on oma kaunis lippunsa, jossa on yksi tähti ja sen näki monissa edustavissa paikoissa hulmuamassa tähtilipun vieressä. Houston, joka on tullut viimeaikoina kuuluisaksi avaruustutkimusasemastaan on noin kolmen miljoonan asukkaan kaupunki kaksine lentokenttineen preerian keskellä. Se ei ole kuitenkaan osavaltionsa pääkaupunki, joka on Austin kolmen tunnin ajomatkan päässä luoteeseen. Houstonin keskustan muodostaa pilven-

piirtäjäcentrum, joka on iltaisin melko tyhjä asukkaista ja ympäristönä on matala omakotitalotyyppinen kyläkaupunkiverkosto.

Suomalaisia siirtolaisia ei ole tänne asettunut niin, että tapaisi sukupolvittain heitä, vaan nykyään asuvat ovat nuorta väkeä lähinnä tavalla tai toisella ulkoministeriön tai kauppa- ja teollisuusministeriön alaista väkeä toisaalta ja toisaalta kosmopoliittisia ammattihenkilöitä eri firmojen palveluksessa, esim. juuri öljyalalla ja laivanvarustamoiden töissä. Suomalaisia on Houstonin miljoonakaupungissa ehkä noin 120-150 henkeä lapsineen.

Maanmiehiinsä siellä tutustuu parhaiten erilaisilla kutsuilla (party), joita on virallisimmista aina nyttikesteihin saakka. Matkani sattui itsenäisyyspäivän aikoihin ja sain olla kaupallisen sihteerin kotona pidetyillä virallisluontoisilla kutsuilla cocktail- ja ruokapitoineen, täällä oli paljon amerikkalaisia kaupallisen alan edustajia kuten asiaan kuuluu, tehtiinhän Suomea tunnetuksi tai yritettiin. Kauppamme USA:n kanssa onkin noussut melkoisesti viime vuonna, kuten olemme senpuolen katsauksista saaneet lukea. Apulaiskaupallisen sihteerin herrasväki Silvennoisen tarjoamalla pikkujoulukutsuilla oli sitten jo suomalaisempi tunnelma, ei kuulut enää niin paljon tuota leveää Teksasin englantiaakaan. Eräs suomalainen oli tullut sinne Meksico Citystä asti, jonne on yhden-toista tunnin ajomatka hyvällä autolla ja lujalla menolla. Kuten tunnettua Meksikko syöttää Rio Granden rajajoen yli jatkuvasti luvalla ja etupäässä luvatta väkeä työnhakuun Teksasiin. Toinen värillisten ryhmä on mustat, joista ei nyt enää käytetä neekeri-nimitystä, ja kiinalaisilla on omia kortteleitaan. Kiinalaiset tuntuivat olevan suosiossa viehättävän käytöksensä ja hyvätapaisuutensa takia.

Kultaa siellä ei enää siirtolainen liiemmin vuoleksi, jos joku moiseen haaveeseen on hurautanut. Työtä tehdään hevosenkengän muotoisina päiviä ja lomamatkat ovat lyhyitä. Yhdysvaltain yksityiseen yritteliäisyyteen uskova ja perustuva yhteiskuntajärjestys pitäisi olla tehokas kuuri köyhyyttä vastaan. Tämä hevostenkuuri ei pure kaikkiiin vaan paiskoo reunoilleen yhä enemmän ihmisiä. Maanmiehemme eivät ole kuitenkaan siellä ja nimenomaan Teksasissa kuitenkaan suuremmiten valuneet yhteiskunnan reunoille, mutta heidän

olivatkin ja ovat jotenkin hyvin koulutettua ja valikoitua väkeä ja eivät näin ollen sovi esimerkiksi vertailuryhmäksi. Amerikanmatkaajalle esitetään kotimaassa useinmiten kysymyksiä, jotka koskettavat palkkoja, tienestejä ja toisaalta hintatasoa. Jotakin tästä puolesta: kuten edellä korostettu yritteliäisyys, joka ei missään maassa ole toisesta päästään kaukana ahneudesta, venyttää palkkahaitarin äärimmilleen vaikkemme puhuisikaan yhtiöiden ja sensellaisten tulotasosta. Koulutyttö, joka toimii "Baby sittaajana" siis lapsenammana, pyytää tuntipalkkaseen dollarin, mutta mieluummin kaksi, jollei katso vain telkkaria tai hakkaa tietokoneen näppäimiä. Virallinen minimipalkka on 3,55 taalaa viimeisten tilastojen mukaan varsinaisessa ansiotyössä eli noin 22 markkaa tunti, mikä vastaa tai tuo 7.000 dollarin vuosipalkan. Mediaanitulo on noin 25.000 dollaria vuodessa eli se taso, jonka ylä- ja murheellisemmalla puolen on yhtä paljon ansaitsevia.

Koska kaupankäynti on vilkasta suurista tavarataloista suosittuihin "kirpputoreihin" saakka, päivittäiskaupoissa ovat hinnat ja tarjoukset sen mukaiset. Jos jotakin halpaa suomalaisittain muistelee, niin se on bensiini 1,50 mk litra aina tarjousten mukaan. Peruselintarvikkeet ovat varsinkin korkeamman ansiotason omaaville amerikkalaisille halpoja. Kiusaus ostaa ja hankkia suuria asuntoja pitkäaikaisten 30-35 vuotta kestävien lainojen turvin pitää suurimman osan ihmisistä käteisvaroiltaan vaatimattomina, ilmiöhän ei ole vieras oman maammekaan asunnonostajalle. Ihminen ja systeemi on yleismaailmallinen tässä suhteessa.

Eräs huvittavimpia puolia jokapäiväisessä elämässä on ettei siellä ole juuri alkoholiongelmia, yksityisten omistuksessa olevat viina-kaupat ja tavaratalojen vastaavat osastot huolehtivat, että viinaa riittää. Hinnatkin ovat alkupäästään oman Alkomme vastaavia, kuitenkin en tavannut siellä humalaisia. Näissä Liguor Shoreissa vallitsi rauhallinen, hiljainen olo; intialainen tai kiinalainen esitteli huolellisesti kauppansa tuotteita. Kutsuja varten oli useimmin tarjolla gallonan eli lähes neljän litran säästöpulloja. Liikenne ei tunne teillä ja kaduilla jalankulkijoita, saat turhaan haeskella suojateitä tai jalkakäytäviä. Taksi- ja bussiliikennettä on olematon määrä, suomalaisittain tuskin ollenkaan, soitto taksi-asemalle oli useimmiten ajanhukkaa, vain hotellien ja sairaaloiden

edestä sellaisen saattoi saada ja se oli kaikkein epävarmin keino ehtiä esim. lentoasemalle. Maan sisäinen lentoliikenne on vilkasta, kun matkat ovat pitkät, etäisyyttä on. Hinnat näillä lennoilla vaihtelevat suuresti yhtiön, vuorokauden ajan ja tarjousten mukaan.

Ranskalaisella Lousianan alueella on Zane Grayn kirjoista meille tuttu New Orleansin kaupunki, joka silloin oli kuuluisa uhkapelureistaan ja tämän ranskankielisen alueen - nimistöltään ranskan-kielisen - satamakaupungin naisten kerrottiin tuolloin olleen kuuluisia ahkeruudestaan, säästäväisyydestään ja irstaudesta. Oli miten oli tuon vanhan hokeman laita, mutta kolhuitta en automatkastamme selvinnyt tuonne dixie -landin synnyinseudulle tai katsomaan kaupungin Superdrome-hallia, jossa itse Mohamed Ali sovitteli takavuosina nyrkkiään vastustajan kirsoon valtavan yleisömeren edessä. Sattui näet niin, että autonkuljettajanamme toiminut kyläpaikkamme emäntä sorvaili automme katolleen heti Missisipin suurten siltojen jälkeen ja meidän neljän hengen remmi kiikutettiin vertavaluvina, mustelmilla läheisen Baton Roudgen kaupungin sairaalaan, oikein hienoon General Hospitaliin. Siinä meni paikatessa ja tarkastellessa vuorokausi. Jokaisella oli nimikkohoitaja, oman hoitajani (nurse) nimi oli Gwen Bell. Jotakin siitäkin jäi mieleen, kuten Tv ja sen kaukosäätimeen oli lisätty nappula, jossa luki nurse, siis hoitaja. Vuoteen jalko- tai pääpuolta saattoi myös säätää elektronisesti laidoissa olevista napeista. Hinnan näin myöhemmin laskun jäljennöksestä, se oli 1019,50 taalaa kaikkine tarkkoine tutkimuksineen. Sairasvakuutuksia ei sielläpäin tunneta, joten itsemaksava olisi saanut "kaivaa kuvetta" luita myöten ellei sielläkin pakollinen liikennevakuutus olisi tullut hätiin, ojennettiinpa vielä pieni shekki kipurahoiksi. Niissä asioissa ei siellä aikailtu.

Sukututkija, joka haeskelee elossa olevia sukulaisiaan tai heidän jälkeläisiään, jolla asialla en itse nyt varsinaisesti enää ollut, saa paljon aineistoa jo eri paikkakuntien suomenkielisistä lehdistä. New Yorkin sanomat on täynnä osoitteita ja tietoja henkilökohtaisista tapahtumista. On ilmoituksia puhelinnumeroineen kuten: Suomalaiset aseveljet Amerikassa yhdistys, suomalaisia seurakuntia, Golgata lähetykseurakunta, Betania seurakunta, Bergenfield jne. Toinen palsta kertoo seurakunnan esimiehen Antti J. Hallan kuolleen,

syntyisin Säämingin Tuohisaareltä 9.3.-01. En löytänyt kartasta tuota saarta, saattaa olla vain kotitalonsa nimi. Vielä Gloria Dei ja Manhattanin suomalaisen srk:n kuulumisia. Näistä saattaa olla joskus korvaamaton hyöty, sillä maanmies muistetaan sielläpäin harvinaisen tarkasti ja pitkäänkin.

Pianhan tuo kolme viikkoa siellä meni ja aloin sorvata kotimatkaa. Heitettyämme jäähyväiset isäntäväen ja tuttujen kanssa, olikin edessä matka Houstonin lentokentälle Meksico City - New York koneeseen ja sitä tietä kotiin. Vielä oli mielessä haalistumattomana auringonlasku preerialla ja lentoemäntien välähtävä hymy, kun koneemme odotteli puolisen tuntia laskeutumislupaa Pirkkalan kentän yläpuolella, sillä aikaa kun kenttää lakaistiin lumipyryssä. Silloin oli matkakin jo toisessa päässä ja edessä joulu ja Suomen talvi.

Paljo matkustannu miäs on paljon väärtti, mutta paljo matkustannu vaimo ei o minkän väärtti.

Vanaja

Kun Ison vihan vaikeina ainoina kirjojen tuotanto hengen pitimiksi alkoi meillä tyrehtyä, leikkasi Daniel Medelplan Pälkäneeltä erään kirjan puuhun, puukirjasimilla painettavaksi ja edelleen kansalle levitettäväksi. Sen nimenä oli "Lasten Paras Tavara, elli ABC-Kirja, joca on suuren tarpen tähden leicattu Puuhun ja Pälkänen Seuracunnan Saarnammiesten toimituxen cautta, Prändätty Pälkänellä Daniel Medelplanilda Taurolan kylässä 1719".

TERTTU HONKALA:

SUKUA VOI TUTKIA SANOMALEHDISTÄKIN

Sanomalehti Hämäläinen alkoi ilmestyä Hämeenlinnassa 1859, aluksi nelisivuisena, kerran viikossa. Kahdenkymmenen vuoden päästä sen rinnalle 1879 tuli fennomaanien perustama Hämeen Sanomat.

Nämä viime vuosisadalla ilmestyneet hämeenlinnalaislehdet olivat sisällöltään hyvin samantapaisia. Kieliasiasta käytiin jatkuvaa kiistaa Hämäläisen edustaessa maltillisempaa kantaa, Hämeen Sanomien jyrkempää. Maailmantapahtumista ja kotimaan uutisista kirjoitettiin ja myös julkaistiin pitkiä, opettavaisia kertomuksia. Mutta perusolemukseltaan nämä lehdet muistuttivat lähinnä nykyisiä pitäjänlehtiä, sisältäen runsaasti henkilö- ja talohistoriallista aineistoa Hämeenlinnasta ja sen ympäristöpitäjistä.

Vuonna 1983 kävin Tampereen kaupunginkirjastossa lävitse näiden lehtien mikrofilmattuja, viime vuosisadalla ilmestyneitä vuosikertoja. Keräsin niistä muistiin tietoja, jotka liittyivät isovanhempieni tai heidän vanhempiensa elämään ja heidän asumiinsa, Hämeenlinnan seudulla sijaitseviin taloihin. Aluksi luin Hämäläistä, Hämeen Sanomien ruvettua ilmestymään keskityin lähes yksinomaan siihen, koska kahden lehden rinnakkainen seuraaminen ei juuri tuntunut kartuttavan aineistoa.

Sukulaistaloja, joista muistiinpanoja lähinnä kertyi, oli neljä. Isänäidin suvun Jussila on Janakkalassa, isänisän Anomaa Tyrvännössä (nykyistä Hattulaa). Sieltä isovanhempani tulivat 1892 Vanajan Idänpään Honkalaan, joka on nykyisin Hämeenlinnan kaupungin aluetta. (Tähän kotitalooni liittyviä tietoja merkitsin muistiin myös aikaisempien isäntäväkien ajoilta, vaikka he eivät sukua olleetkaan.) Myös äitini kotitalo Parkku on Hämeenlinnassa, entisen Vanajan alueella. Sinne äidinisäni tuli 1891 vävyksi Hauholta. Hänen kotitalostaan ei näissä lehdissä juuri ollut mainintoja, ehkä johtuen etäisemmästä sijainnista.

1. VIIME VUOSISADAN ILMOITUSKIELTÄ

Kaupunkilaisten ohella ilmoittelivat maalaisetkin Hämäläisessä ja Hämeen Sanomissa. Tavallisia olivat esineiden ja kotieläinten katoamis- ja löytymisilmoitukset.

Honkalan silloinen isäntä ilmoitti Hämäläisessä helmikuussa 1869:

Kadonnut

Toisena markkinapäivänä viimeksikulunnutta tammi-kuuta katosi tuntemattomalla tavalla allekinjoi-tetulta täällä kaupunkissa yksi nahkanen plonpuuki, jossa oli noin 200 markan vaiheilla rahaa ja yksi velkkakinja 2000 markan päälle...

Sama isäntä ilmoitti elokuussa 1875:

Kadonnut

Viimes viikolla karkasi Idänpään laitumelta, Wana-jan pitäjästä, yksi paksu prunni valakka hevonen 9 vuoden iällä patakello nuoraisessa kantumessa kaulassa, sekä ristiluilta vähän töyryssä: joka sanotusta hevosesta taitaisi tiedon antaa ja sen omistajalle takaisin tuoda, pyydetään sitä jättämään, jo nimitetyn kylän Honkalan rustholliin, kunniallista palkintoa vastaan.

Hämeen Sanomat 28.6.1892:

Kadonnut

Yksi pieni valkoinen villa koira, hiljan keritty, vaaleannuskeilla korvilla ja huonoilla hampailla, sitä tunnettua henkilöä, joka sen kanssaan vietteli, pyydetään takaisin tuomaan sen Idänpään Honkalaan.

Samassa numerossa:

1:si pieni valkoinen villakoira on ilmestynyt luokseni, jonka saapi perid Luopioisten kirkonkylän Mikkolasta. A.H. Regnell.

Hämäläinen 19.7.1879:

Wilhelmina Honkalalle onnea ja menestystä syntymäpäivänään tänän kuun 22., toivottaa
Luutnantti

2. TALOISSA JÄRJESTETTIIN HUVITILAISUUKSIA

Koska ei yleisiä huvihuoneustoja juuri ollut, järjestettiin taloissa "iltahuveja arpajaisilla ja tanssilla". Näin kerättiin varoja erilaisiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin:

"Varattomille lapsille koulukasvatuksen hankkimiseksi" (Honkalassa 1877.)

"Punaisen ristin suomalaisen osaston hyväksi" (Honkalassa 1878.)

"Suomalaisen teatterin hyväksi" (Janakkalan Jussilassa 1879.)

"Tulevana syksynä perustettavain yksityisten suomenkielisten koulujen hyväksi" (Eräässä vanajalaisessa sukulaistalossa.)

"Paloruiskun hyväksi" (Honkalassa 1890)

Myös näitä iltamia pidettiin "Ompeluseuran hyväksi". Ja vuonna 1899 Wanajan raittiusseura ja juomalakkolaiset tekivät reki-retken Kankaisten Parkulle.

11.8.1870 oli Hämäläisessä isoisäni 19-vuotiaana kirjoittama kriittinen kuvaus arpajaistanssiaisista, jotka pidettiin Tyrvännössä eräässä kartanossa kansakoulun hyväksi. "Vallasäädyn seassa" oli hänen mielestään talonpoikaista kansaa kohdeltu huonosti. Parin viikon päästä tuli kiukkuinen, juhlien järjestäjiä puolusteleva vastine. Sen kirjoittaja ilmoitti juhlallisesti lopuksi, ettei hänellä siitä lähtien ole mitään tekemistä isoisäni kanssa.

3. MAANVILJELIJÖIDEN YHDISTYSTOIMINTAA

Maanviljelysseurojen alkavasta kokoustoiminnasta kerrottiin Hämäläisessä ja Hämeen Sanomissa hyvin yksityiskohtaisesti. Pitkä kokousselostus saattoi jatkua vielä lehden seuraavassakin numerossa ja käytetyt puheenvuorot esiteltiin yksityiskohtaisesti. Niiden joukosta saatoinkin tallentaa muutamia edesmenneiden esi-isieni puheenvuoroja.

Seurojen vuosikokousten yhteydessä järjestettiin näyttelyitä ja jaettiin runsaasti palkintoja. Isovanhempieni ja heidän vanhempiansa nimiä vilahteli palkintotuomareiden luetteloissa. Joskus joku heistä pääsi palkinnoillekin; kyntökilpailussa, karjanhoidossa tai sitten voinvalmistuksessa.

Vanajan Idänpään Honkalassa oli viime vuosisadan loppupuolella vanhassa päärakennuksessa vuokralla pieni kasvitarha- ja keittokoulu, josta oli lehdissä pitkiä selostuksia. Tämän koulun ansiosta pidettiin Honkalassa heinäkuussa 1899 "keski-Hämeen paikallisseuran" (maamiesseuran) kesäkokous ja näyttely. Tilaisuuden aloitti juhlavasti Hattulan torvisoittokunnan puhaltama "Jumala omi linnamme". Kasvitarihakoulun johtaja piti juurikasvi-maalla havainnollisen esityksen, jonka rankkasade kuitenkin keskeytti. Tilaisuus jatkui sitten sisällä juhlapäivällisineen ja esitelmineen.

4. ONNETTOMUUKSIA

Isänäitini syntymävuotena 1859 hänen kotitalossaan Janakalassa miehet olivat olleet pellolla "sonnan hajotuksessa, jossa ukkonen oli lyönyt alas. Surkia näkö: 7 ihmistä ja yksi hevonen olivat menneet, mitkä tunnettomaksi mitkä jo hehgettömäksi" kerrotaan Hämäläisessä. Tässä onnettomuudessa kuoli yksi mies ja yksi hevonen. Muut tajuttomiksi menneet virkosivat.

Hämäläinen 30.8.1879:

Kankaisten kylässä Wanajan pitäjää löi tämän kuun 27 p. ukkonen kuoliaaksi kaksi hevosta. Kaksi renkiä, jotka istuivat riiehen kynnyksellä, työnsi ukkosen voima riiehen. Se puoli heistä, johon voima

sattui, jäi hervottomaksi...

Toinen hevosista oli äitini kotitalosta, toinen erään naapurin.

5. KUOLEMANILMOITUSTEN SISÄLTÖÄ

Vasta 1860-luvun loppupuolella alkoi lehdissä esiintyä kuolemanilmoituksia. Niistä saattoi tulla esille jo unohduksiin jääneitä sukutietoja. Selvisi esimerkiksi, että eräs esi-isäni oli elämänsä loppupuolella käyttänyt sukunimenään sen kartanon nimeä, jonka vuokraajana hän oli ollut. Tämän vihjeen perusteella löysin Kalvolan hautausmaalta hyvin säilyneen, vuonna 1877 kuolleen avioparin hautakiven.

Niinkin kaukaisen esivanhemman kuin 1881 kuolleen äidinisäni äidinäidin äidin, 91-vuotiaaksi eläneen Prikitan, kuolemanilmoitus löytyi.

1889 kuolleen 84-vuotiaaksi eläneen vanhan isännän Antti Parkun muistokirjoituksessa oli aika yksityiskohtaisesti kuvailtu hänen kuolintapahtumaansa. Vainajan elämää muistokirjoitus valaisi mielenkiintoisella tavalla.

Erään esiäitini kuolemanilmoituksessa oli surijoiden joukossa vävy mainittu, mutta miniä puuttui. Liekö sitten ollut kysymys ihmissuhteiden ikuisesta vaikeudesta, sitä jäin miettimään.

Järkyttäviltä tuntuivat isäni ja äitini pieninä kuolleiden sisarten kuolemanilmoitukset.

6. KERTYNYT AINEISTO JA SEN KÄSITTELY

Hämäläisen ja Hämeen Sanomien vuosikerroista 1859-99 kertyi erilaisia sukumuistiinpanoja pitkälti toista sataa. Edellä olen esittänyt niistä muutamia esimerkkejä.

Vähäarvoisemmat karsien järjestelin muistiinpanot aikajärjestykseen. Selventävän täydennyksen sain aikaisemmin suoritetun sukututkimuksen tiedoista.

Näin syntyi 39-sivuinen, lähimmille sukulaisille jaettu moniste.

Vanhat kotiseudun sanomalehdet olivat niin mielenkiintoista luettavaa, että toisinaan oli vaikeaa pysytellä etukäteen suunnitellun aiheen piirissä. Sukututkimusta rikastuttavaa ja täydentävää aineistoa niistä löytyi enemmän kuin etukäteen osasin odottaa.

Keisti-Hämeen paikallis-
seuran
Kesäkokous
ja
Näyttely

pidetään ensi heinäkuun 6 p:nä Wanajassa Idänpään Honkalassa.

Palkinnoita jaetaan: nautatarjasta; hevostista; maantuotteista; karjantuotteista; miesten- ja naisten käsitöistä ja maanviljelys- ja meijerikalusta. Näyttelyesineet ovat jätettävät toimikunnalle viimeistään näyttelypäivän edeltisenä aamuna ennen klo 10. Gluslat ja karjantuotteet voidaan ilmoittaa näyttelypäivän aamulla ennen klo 8:aa.

Rästyänsä munaan:
Filip Saalasti.

Iltahuwit, Esitelmälä, tanssilla ja p. m. pidetään Suomalaisen teaterin hyväksi Wanajassa, Hyvittäjän Juhlakassa Sunnuntaina oleman Tammikuun 20 p, alkaen kello 5 jpp. Sijään pääsy 1 m. miehiltä ja naisilta, 75 p. lapsilta.

Iltahuwit, arpa- ja tanssilla, pidetään Punaisenristin suomalaisen osaston hyväksi Wanajassa, Idänpään Honkalassa, Tammikuun 13 päivä, alkaen kello 5 illalla. Sijään pääsymaksu: 1 marka miehiltä, 75 penn. maimowäeltä ja lapsilta. Voittoja vastaan ottavat: Rouvat von Becker, Lönnholtz ja Henriksson; Naiset von Becker, Heikkilä ja Honkala. Toimikunta.

Liisa Ristonen

Suomen Sodan "Lotta Svärdin"
muisteluksia Suomen Kaartista

Orpanan edellisessä numerossa kerroin Hilda ja Janne Jernvallin vaiheista. Tässä numerossa kerron muutamia Hilda Jernvallin muisteluksia Suomen Kaartista.

Hilda Jernvallilla oli useita valokuva-albumeja, jotka sisälsivät miltei yksinomaan valokuvia sorjista ja komeista, mustavalkohousuisista kaartilaisista, kaartin upseereista ja heidän perheistään. Olipa siellä valokuvia myös keisarillisen perheen jäsenistäkin. Albumeissa vilahteli useiden kuuluisien sotilas-sukujen kunniakkaita jäseniä.

Hilda Jernvall omisti myös kolme vanhaa, kaunista lautasta sekä haarukkaa ja veistä, joissa kaikissa oli kaiverrettuna keisarillinen vaakuna. Ne olivat Yrjön lautasia. Janne Jernvall oli saanut kaksi Yrjönristiä, joita ei koskaan annettu muista ansi-oista, kuin taistelukentällä osoitetusta urhoollisuudesta. Aina joulukuun kahdeksantena päivänä pidettiin Pietarissa Yrjönristin paraati, johon Jannekin otti osaa. Tuo päivä oli myös hänen syntymäpäivänsä. Näissä juhlissa saivat Yrjönristin saaneet sotilaat hakea keisarillisesta pöydästä päivällisensä, johon kuului lientä, puolikas kana, iso piirakka, iso leipä, kaksi omenaa ja makeisia, sekä suuri lautasliina. Tuohon lautasliinaan sai sitten kääriä koko käyttämänsä pöytäkaluston ja viedä kotiin.

Hilda Jernvallilla oli paljon muistoja kaartin pataljoonassa hoitamistaan potilaista. Nämä olivat olleet häneen paljon yhteydessä. Viime vuosisadan puolella eräänä merkkipäivänään Hilda oli saanut näiltä pojilta lahjaksi kattokruunun, jota hänet oli viety ovelasti itse valitsemaan. Hilda ei lainkaan tiennyt, että kattokruunu tulisi hänelle itselleen lahjaksi. Punaiselta Ristiltä Hilda oli saanut kauniin, melkein umpinaisen hopeakaaren muotoisen merkin, jonka keskellä oli emaljoitu punainen risti.

Se oli tunnustus uhrautuvaisesta työstä, jota hän oli tehnyt Punaisen Ristin hyväksi.

Hilda Jernvallin nuoruuden aikoina Suomen Kaarti oli suomalaisille valtava ylpeyden aihe, ja kaipa Kaarti sen ansaitsikin. Kaartilaiset kasvatettiin herrasmiehiksi. Yhteishenki oli kaartissa voimakas ja esimerkiksi uusi tulokas otettiin vanhempien kaartilaisten taholta vastaan mitä parhaiten. Uuden tulokkaan kanssa jaettiin kaikki tarvikkeet tasan kunnes hän sai omansa. Myös naisen tanssiin pyytäminen kuului opetettaviin asioihin. Eipä sitten ollutkaan moitteen sijaa, kun kaartilaiset pataljoonan tanssiaisissa kumarsivat pyytäessään naista tanssiin.

Hilda Jernvall asui leskenä viimeiset vuotensa Helsingissä, ja hänen kotinsa muistetaan olleen kuin osa Suomen Kaartin museota. Runsaat kuvat seinillä ja albumeissa kertoivat noista ajoista. Kaiken yläpuolella oli kuva komeasta ja ryhdikkäästä Kaartin vääpelistä, Janne Jernvallista, joka valloitti Hildan sydämen, ja jonka muistoa tämä uskollisesti vaali kuolemaansa saakka.

Kaartilla oli oma seurakuntakirkko ja hautausmaa sekä lapsia varten oma koulukin, jolle kasarmissa oli varattu kaksi huonetta. Se ei ollut varsinainen kansakoulu vaan valmistava koulu, josta lapset pääsivät oppikouluihin. Aliupseereilla oli kasarmilla oma oleskelu- ja seurusteluhuoneistonsa, joka oli hauskaasti ja kodikkaasti sisustettu. Naimisissa olevien miesten vaimot olivat apuna kaikessa missä voivat. He huolehtivat esimerkiksi omien komppanioidensa aliupseerien pyykistä, josta saivat määrätyn maksun. Jouluna ja muina juhlapyhinä he olivat auttamassa juh-lavalmisteluissa, tarjoilussa ynnä muussa.

Hilda Jernvallin muisti oli verraton. Hän tuntui muistaneen joka ainoan kaartilaisen 1870-90 -luvuilta sekä nimeltä että näöltä. Tämä todisti sitä, että kuinka läheisesti hän oli ollut kiintynyt miehensä elämäntyöhön. Janne Jernvall oli kotoisin Sääksmäeltä ja otti värvingin Kaartiin vuonna 1869. Sittemmin hänet komennettiin Nikolai Nikolajevskin aliupseerikouluun Pietariin, jossa hän oli kaksi vuotta. Kun sitten muodostettiin asevelvollinen sotaväki ja aliupseerien singalistien kouluttamista varten perus-

tettiin opetuskomppania, määrättiin Janne Jernvall sinne opettajaksi, josta hän myöhemmin siirtyi takaisin Kaartiin. Hän erosi Kaartista vasta vuonna 1897 eli palveli siellä lähes kolmekymmentä vuotta.

Kangasalan piirin

Nimis mies.

Kunnallisaikakunnan toimihenkilö

Kesäkylässä

Kangasalla

Elo kuun 4 p:nä 1902

N:o 403

Koska täällä on ilmoitettu että Suomen
Kattorin maahan apua lähettämisen osaksi
Kapendahl ja joulukuun aikaa on otettu
irrotusta ja työtonta tilaa, niin pyydetään
Teitä ensi tilassa antamaan hänelle joulukuun
pöytäkirjan, josta Huhtikuun 2. päivänä 1883
annettiin Armasin pöytäkirja 2. §:n mukaan, ja
on pyydettyä joulukuun pöytäkirjan kättä
lähettämään.

Arthur Bergroth

Eila Vihtiälä

Tavallinenkin sukututkija voi tehdä johtopäätöksiä nimistön perusteella

Tyttärenpoikani sukunimi on Kukko. Ehkäpä hieman haikeasti itsekin ajattelin ensin aluksi, että olisipa edes Kukkola, mutta tutustuttuani asiaan lähemmin en voi olla tuntematta kunnioitusta hänen isänsä isää kohtaan. Kun suvun muut jäsenet Hämeeseen muuttuaan joukolla muuttivat nimensä "hienommaksi", sanoi isoisä ykskantaan, ettei hän nimeään miksikään muuta; se on kelvannut ennen ja kelpaa hänellekin. Kukko-nimeä sanotaan tyypilliseksi karjalaiseksi nimeksi, jota se ei kyllä ole.

V.l. Pyhäjärven Kukkojen sukukirja kertoo, että suvun ensimmäinen tunnettu esi-isä oli Pouell Kukko, joka esiintyi sikäläisessä veroluettelossa 1591. Hän oli hämäläinen sotilas, joka oli Pontus De la Gardien sotaretken seurauksena autioituneen Laatokan seudun luterilaisia uudelleen asuttajia. Alkuperäinen kreikkalais-katolinen asujamistohan oli paennut Venäjälle. Tämä tieto perustuu perimätietoon, mutta muitakin selityksiä on. Tässä tulee omani.

Ylä-Satakunnan ensimmäinen kirkko on Karkussa vuodelta 1100. Pirkkalan kirkko on ensin ollut Karkun kappeli. Asutuksen levitessä Messukylä taas oli Pirkkalan kappeli, Teisko Messukylän, Ikaalinen Karkun, jne. Historiankirjoittajat seuraavat asutuksen levinneisyyttä pääasiassa nimistön avulla. Siihen minäkin kiinnitin ensimmäisenä huomioni Kukko-nimen kohdalla. Omissa tutkimuksissani olin jo tutustunut Pälkäneen, Sahalahden ja Ruoveden Kukkoihin, mutta jostain syystä ajatukseni uudelleen ja uudelleen kiinnittyivät Ikaalisten Vatzioisten kylässä asuneeseen esiäitiini, joka oli nimeltään Walborg Kukko (Matts dr.).

Teiskon ja Messukylän sukuihin tutustuessani asia sitten lopullisesti valkeni. Teiskossa nimittäin on Ikaalisten kanssa valtava nimistön yhtäläisyys. Ensin alkoivat ymmärryksen kellot hälyyttää Vattula - nimen kohdalla, mutta Pöllö-nimi, joka Teiskossa esiintyy puolisoni esivanhempien taulussa ja jonka selitetään kuuluvan Vesilahden

Valkkisten Pöllöjen sukuun, pani kellot jo soimaan. Lopullisen herätyksen antoi Teiskon Kahanpään ensimmäisen isännän nimi v:lta 1553, Heikki Kukko. Samanaikaisesti tätä nimeä esiintyy Lempäälän Kuljussa ja Vesilahden Mustisissa.

Sitten hain oman sukutauluni Ikaalisten esivanhemmistani ja sieltä löytyi seuraavat nimet: Luhalahden Haikara Jöran Sigfrids-son, vaimo Parkanon Alaselta Carin Erics dr, Kurkela Pöllö Jöran Thomasson, vaimo Maria Johans dr, jonka isä rusth. Johan Tiricka Kurkelasta. Mielenkiintoa lisää se, että näiden minusta 10-11 sukupolvea taaksepäin olevien esivanhempien (samassa taulussa) kaksi muuta avioliittoa on solmittu teiskolaisten kesken. Lisäksi Ikaalisissa oli jo 1600-luvun alussa Luukas-nimi, harvinaisimpia nimistämme. Luukas- ja Pentti-nimiä esiintyy Messukylässä ja Kangasalla. Ruovedellä on useampia Lintu-nimiä. Kangasalla on Heikki Pyy, mieheni esi-isä, joka kiinteästi liittyy Messukylän Turtojen sukuun. Messukylässä oli mm. 1500-luvulla sellaisia sukunimiä kuin Hiiri ja Rotta, joita pidetään myös tyyppillisinä karjalaisniminä. Kaikki mainitsemani suvut ovat olleet paitsi talollisia, myös 1500-luvun tunnettuja erämiehiä.

Pälkäneen Kukoista tietoni ovat tosi hatarat, tiedän vain, että suvussa on paljon musiikillista lahjakkuutta, ja siitä voinkin taas siirtyä alkuun. Vävyäni on innokas erä- ja kalamies, sekä erittäin musikaalinen. Kukkojen sukukirjaa lukiessani olen pistänyt merkille, että kaikilla myös Amerikkaan siirtyneillä suvun jäsenillä on kaikilla nämä samat harrastukset. Teiskolaisista on leikillisesti sanottu, että sieltä kelpaa mies kuin mies lukkariksi. Kukkojen suku asui Pyhäjärvellä 350 vuotta ja tänne palatessaan se toi mukanaan paitsi alkuperäisen nimensä, myös luonteenominaisuuksia, jotka on helppo yhdistää täällä menneinä aikoina eläneisiin henkilöihin. Teiskon Saarilahden Pöllöt ovat muuttaneet nimensä kylännimen mukaiseksi. Olen iloinen että vävyäni isä osasi antaa arvon vuosisataiselle nimelleen; vävyäni usein nauraa sille sanoen sen nimen opettavan ainakin tappelemaan.

Seuramme kokouksissa on usein puhuttu siitä, että hämäläisillä ei olisi ollutkaan sukunimiä. Mielestäni se ei kuitenkaan niin

ole, joskin osa keskiaikaisista sukunimistä on kadonnut, osa säilynyt paikanniminä, osa mennyt Itä-Suomeen säilymään. Suuri osa sukunimistöstämme on kuitenkin säilynyt talojen niminä, kuten esim. Möhkölä, jota sukua isoisäni oli. Paljon täällä on esim. Heikkilä-nimisiä, joka taas on minun isäni sukunimi ja jonka häneltä sain. Möhkölä ja Vihtiälä tunnetaan jo keskiajalta, Heikkilä taas periytyy talosta, jota vielä keskiajalla ei ollut asutettu.

Tiedämme kyllä tämän Heikki Heikinpoika-järjestelmän, mutta harvoin ehkä syvennymme ajattelemaan asiaa loppuun asti. Esimerkkinä mainitsisin Ruoveden pitäjän, joka on pääosin asutettu vasta 1500-luvulla, mutta siellä on hyvin, hyvin paljon nimistöä, joka antaa aavistuksen siitä, mistä asutus on sinne tullut. Ainoa haittapuoli asiassa on ollut se, että kun asukas on talosta joutunut lähtemään, sukunimi ei ole seurannut lähtijää, vaan on jäänyt uuden asukkaan omaisuudeksi. Se siis on ollut kiinteistöä. Suuri oli kuitenkin esivanhempiemme kekseliäisyys tätä asiaa vastaan; he kehittivät etunimistä oman järjestelmänsä kautta erehtymättömän sukukartan. Useimpien sukujen vaiheita seuratessaan tutkija huomaa, että eri suvut käyttivät vain määrättyjä etunimiä perheen jakaantuessa. Poikien avioituessa seuraava sukupolvi sai nimensä tietyn järjestelmän, isän ja äidin esivanhempien nimien, mukaan. Olemmehan huomanneet, että pienen lapsen kuollessa seuraava lapsi sai saman nimen: joskus jopa tapamme kolme Johannesta peräkkäin.

Itä-Suomen sukunimisillä henkilöillä on se heikkous, ettei isän nimeä mainita. Kukkojen suvussa 1600-luvulla tapaa kuitenkin noita tuttuja nimiä kuten Matz, Anders, Jöran, Henric, Thomas jne. Samoja nimiä, joita Ikaalisten, Messukylän ja Teiskon Kukot, samoin kuin Pälkäneen, Sahalahden ja Ruovedenkin suvut vuosisatoja ovat uskollisesti käyttäneet. Ehkäpä olen väärässä, kuka ties, mutta tuntuu vain niin hyvältä se ajatus, että näin olisi. 1500-luvun alussa oli kuitenkin niin vähän väestöä, että etsiesämme sieltä omia esivanhempiamme, emme pysy vain omissamme, vaan he kaikki olivat meidän kaikkien esi-isiä ja -äitejä. He eivät ole siis kenenkään yksityisomaisuutta, vaan meidän on jaettava heidät keskenämme, tosin jokaisen erilaisin sukutauluin.

Pankkiavain ja aina käteistä

STS palvelee asiakkaitaan vuorokauden ajoista riippumatta nopeasti ja siellä missä asiakkaat liikkuvat. Pikapankki ja maksupalvelu edustavat tätä vapauttavaa pankkijättelua, jolla STS erottuu. Käteistä saat aina kun tarvitset.

UUSI ASIAKASETU

Vuonna 1985 STS on mukana valtakunnan kattavimmassa pankkiautomaattiverkostossa. Verkkoon kuuluvat STS:n lisäksi PSP, HOP, KOP ja SYP. Voit nostaa käteistä yli 400 automaatista kautta Suomen.

STS-Pikapankki ja maksupalvelu tuovat uuden vapauden raha-asioiden hoitoon. Tule keskustelemaan.

 STS-PIKAPANKKI 24^h